

LAUSUNTO KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA

Kivijärven kunta on suorittanut neljän muun kunnan (Saarijärvi, Viitasaari, Kannonkoski, Kyyjärvi) kanssa vuonna 2010 kuntajakoselvityksen, jossa kävi ilmi, ettei kuntien välillä ollut sellaista pendelöinti- tai muitakaan yhteyksiä eikä sellaisia synergioita saavutettavissa, että kuntaliitos olisi ollut perusteltu ratkaisu. Kivijärvi on sote-kuntayhtymä Saarikan (Kivijärvi, Saarijärvi, Kannonkoski, Karstula, Kyyjärvi) avulla saavuttanut kustannustehokkaan ratkaisun sote-palveluissa ja toisaalta Kivijärvi on kehittämissyhtiö Witaksen osakkaana tehokkaasti verkottunut vuoden 2012 alusta lukien seutukunnan kolmen muun kunnan (Kinnula, Viitasaari, Pihlajavesi) kanssa elinkeinojen kehittämisessä sekä kunnan elinvoimaisuuden takaamiseksi.

Kivijärven kunta on motivoitunut näissä verkostoissa toimien kehittämään toimintojaan yhteistyössä seutukunnan muiden kuntien kanssa eikä nyt ehdotetun kuntaliitosselvityksen voida arvioida tuovan tavoiteltavaa lisäarvoa seutukunnan tuotantotaloudelliseen asetelmaan. Kivijärvi katsoo kunnan ensi sijassa olevan alueensa kehityksen moottori, joka myötävaikuttaa työn ja toimeentulon edellytyksiin kunnassa, ja vasta näin kertyvillä verovarilla kunta kykenee palvelujen järjestäjänä tarjoamaan palvelut kuntalaisilleen. Asetelma on siis eri kuin isoissa kunnissa.

Kivijärvi pitää tärkeänä, että Suomi on jatkossa myös maakuntien eikä yksinomaan kaupunkien Suomi, jossa syrjäalueet on kuihdutettu määrätietoisella keskittämispolitiikalla. Lähidemokratian periaate edellyttää edustuksellisen demokratian säilyttämistä kunnan omassa valtuustossa eikä suuremman kunnan kunnanosademokratia tms. edustuksellisen demokratian muodot tarjoa riittäviä vaikutusmahdollisuuksia uuden kunnan syrjäalueen väestölle. Osana suurempaa kuntaa kivijärvisten palvelut tulisivat vääjäämättä etäännyttämään verrattuna nykyiseen tilanteeseen, jossa kivijärviset voivat itse vaikuttaa paikkakuntansa palvelutasoon.

Kuntarakennelain tavoitteena on vahva peruskunta, joita ei kuitenkaan isoissa kunnissa tapaa kuin harvakseltaan johtuen siitä, että johtamisen haasteet kuntakoon kasvaessa lisääntyvät eikä perinteinen johdon kyvykkyyttä korostava toimintamalli johda tehokkaaseen taloudenpitoon. Kuntaliitoksissa skaalahaittojen toteutuminen on todennäköisempää jo yksistään siitä syystä, että yleensä isoimman kunnan tehon johtamistapa tulee uuden kunnan toimintatavaksi, jolloin pienempien kuntien kehittyneemmät, koko organisaation kyvykkyyteen perustuvat johtamiskäytännöt eivät pääse esille, jolloin pienemmän kunnan asukkaiden suhteellinen asema heikkenee palveluja karsittaessa yhdistyneessä kunnassa talouden ylläpitämiseksi. Isoimman kunnan tuotantotaloudelliset ongelmat leviävät siten yhdistyneen kunnan kaikkien osien väestön haitaksi. Kuntaliitos tässä asetelmassa on isolle kunnalle helppo ratkaisu, jolla välttää totuuden kohtaamisen vähään aikaan, mutta on pienelle kunnalle erittäin vastenmielinen vaihtoehto, koska pienemmän kunnan asukkaat joutuvat maksumiehiksi yhdistyneessä kunnassa, joka väistämättä karsii syrjäalueidensa palveluja taloutensa tasapainottamiseksi keskittämisin.

Perusopetuksessa Kivijärvi tekee kustannustehokasta yhteistyötä Kannonkosken kunnan kanssa niin, että kunnilla on yhteiset opettajat monilla opetusaloilla, jolloin alle yksivuotiaiden lasten raja-arvo 50 henkilöä ei ole määräävä. Jotta lapsiperheet hakeutuisivat kunnan asukkaiksi, on kunnassa oltava koulu. Jollei koulua ole, on se suorassa yhteydessä paikkakunnan taantumiseen.

Työpaikkaomavaraisuusastetta määriteltäessä tulee huomioida myös Kivijärvellä sijaitsevat sote-kuntayhtymä Saarikan työpaikat. Kunta on liittynyt vuoden 2012 alusta lukien kehittämissyhtiö Witakseen, millä on käynnistetty voimakkaat ponnistelut yritysten ja työpaikkojen luomiseksi. Oleellisempaa on, että kukin yritys onnistuu saamaan osaavaa henkilöstöä palvelukseensa, jolloin työvoima vääjäämättä tulee osin oman kunnan ulkopuolelta.

Kuntien on reaalityön tehostaen pidettävä huolta rahatalouden tunnusluvuista. Yhtä tärkeää, kuin on kiinnittää huomiota talouden perinteisiin tunnuslukuihin, on kehittää rinnalle reaalityön rakenteita, jotka tukevat talouden tasapainottamista. Mikäli talouden tasapainoa todella halutaan painottaa, tulee rohkeasti kuntalain uudistamisessa ottaa säännös koko kuntaorganisaation kyvykkyyttä korostavasta johtamisesta,

olipa se sitten laadunhallintaa tai muuta prosessijohtamisen sovellusta. Kuntien talous tasapainotetaan asiantuntevalla ja määrätietoisella reaalityönnöllä, ei lähtökohtaisella mutu-tuntumaan perustuvalla kuntaliitosmanialla.

Ehdotuksessa on oikeansuuntaisesti lähdetty siitä, että Kivijärven kohdalla voidaan myöntää poikkeus selvitysalueesta, koska alue kuuluu erityisen harvaan asuttujen kuntien ryhmään ja kunnan tarpeet eivät ole kategorisesti määriteltävissä kuntarakenneläin lähtökohdista. Tosin kuntaliitoksien sijaan Kivijärven kunta on motivoitunut selvittämään kuntien välistä syvempää yhteistyötä.

Selvitysvelvollisuuden sisällölle ei voi asettaa suuria vaatimuksia, koska nyt aiotaan luoda pakotettu menettely, jossa kuntien on otettava kantaa jopa vastentahtoisesti kuntarakenteeseen tilanteessa, jossa ei ole kuntalähtöisesti yksilöitävissä ehdotettaviin kuntaliitoksiin motivoivia elementtejä.

Selvitysaikataulu on epärealistinen suhteessa selvitettäviin asioihin. Valtion yksipuolisesti määräämät selvitykset muissa kuin kriisiytyvien talouden kuntien kohdalla eivät ole perusteltuja, koska kunnat tietävät itse milloin on käynnistettävä kuntalaisten etua palveleva kuntaliitoselvitys eikä valtion ole syytä siihen mekanismiin sekautua.

Kuntien itsehallinnollinen asema nauttii perustuslain suojaa, jolloin kuntaliitoksen tulee perustua vain kunnanvaltuuston päätökseen. Kivijärven kunnan talusasema on ylijäämäinen eikä siihen voi soveltaa kriisikunnan tai kriisiytyvän kunnan kriteereitä. Maan hallituksen tulee edistää yrittämisen edellytyksiä valtakunnassa niin, että yrittäminen on kilpailukykyinen vaihtoehto vastuuntuntoisille kansalaisille, joiden verotuloista kunta saa resurssit palvelutuotantonsa.

Yhdistymisavustukset on laadittava erityisesti niin, että ne mahdollistavat yhdistyneen kunnan toiminnan entisellään yhdistymisen jälkeisen ensimmäisen valtuustokauden loppuun, jolloin yhdistyneen kunnan päättäjät tutustuvat koko yhdistyneen kunnan alueeseen, palvelurakenteisiin ym. kaikkienensa ja rakentavat keskinäistä luottamusta, kunnes yhdistyneen kunnan valtuusto tekee perustellut palvelurakennemuutos-päätökset jaetun ymmärryksen pohjalta. Tällä menettelyllä helpotetaan psykologisesti kuntaliitosneuvotteluja, jotka kariutuvat helposti siihen, että isompi kunta alkaa yleensä laatia supistuslistoja, jotka kohdistuvat pienempien kuntien palveluihin, mikä estää tehokkaasti kuntaliitosopimusten synnyn.

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON TEHTÄVIEN TURVAAMISESTA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON PALVELURAKENNETTA KOSKEVIEN LINJAUSTEN MUKAISESTI

Kannonkosken, Karstulan, Kivijärven ja Kyyjärven kunnat sekä Saarijärven kaupunki ovat yhtäpitävillä päätöksillään 1.1.2009 alkaen muuttaneet Saarijärven - Karstulan seudun terveydenhuollon kuntayhtymän perussopimusta siten, että

SoTe kuntayhtymäksi muutetun kuntayhtymän pääasiallinen tehtävä on järjestää jäsenkuntien sekä mahdollisten sopimus kuntien puolesta kaikki kuntien järjestettäväksi antamat sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut. Palvelut järjestetään yhtenäisesti koko toiminta-alueen väestölle tasa-arvoisella ja oikeudenmukaisella tavalla kuntien taloudellisten voimavarojen puitteissa.

Kuntayhtymän tuotanto-organisaationa toimii Perusturvaliikelaitos Saarikka.

SoTe kuntayhtymä toteuttaa Kivijärven kunnan käsityksen mukaan juuri sitä tehtävää erikoissairaanhoidon lukuun ottamatta, jollaista kokonaisuutta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevilla linjauksilla ollaan tavoittelemassa. Erikoissairaanhoidon osalta yhteistyö SoTe:n ky:n ja Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa on Kivijärven kunnan näkökulmasta toiminut hyvin.

SoTe kuntayhtymän valtuustokauden mittainen toimiaika on osoittanut, että Kunta- ja palvelurakenneläin mukainen SoTe kuntayhtymä alueen väestömäärä ja maantieteellinen koko huomioiden on ollut toiminnallisesti ja taloudellisesti toimiva. Sama näkemys on esitetty useassa ulkopuolisten antamassa arviossa.

Lausunnolla olevaan kuntarakennelakiluonnokseen liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevat linjaukset ovat sisällöllisesti puutteellisia ja ristiriitaisia. Lisäksi erva-selvityshenkilöiden näkemyksiä ei ole mahdollista ottaa aikataulullisesti edes huomioon tätä lausuntoa annettaessa.

Edellä kerrotuin perustein Kivijärven kunta toteaa, että

- Kivijärvi haluaa jatkaa SoTe kuntayhtymän tekemää perussopimuksen mukaista omaa toimintaa sekä yhteistyötä eikä näe perusteita toimivan järjestelmän purkamiselle,
- kuntien ja alueiden erilaiset olosuhteet, kuntalaisten todelliset mahdollisuudet palvelujen hakemiseen sekä jo nyt toiminnassa olevat hyvät käytänteet huomioiden tulevissa ratkaisuissa on mahdollistettava erilaiset toimintamallit sekä osana tätä mm. SoTe- kuntayhtymän kaltaisen toiminnan jatkaminen, ja
- kuntia on sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten linjausten valmistuttua kuultava näiltä osin uudelleen

KIVIJÄRVEN KUNNANVALTUUSTO